

מסורת הש"ס

א) וצונוט לל. ע"ש מ"ד: כ"ב
ב) שבעות לל. ע"ש מ"ד: כ"ב
ג) ד"ק ע"ב: כ"ב
ד) א"ל א"ר רבי
ה) וכו' מה"ס: ד' א"ל רבי
ו) אומר וכו'. מה"ס: ה' א"ל
ז) ג"ר ש"פ א"ר רבי
ח) ג"ר ש"פ א"ר רבי
ט) מה יעשו מ' פסקא
י) כ"פ. מה"ס: א' (ב) נבדק
יא) ג"ר
יב) ג"ר
יג) ג"ר
יד) ג"ר
יז) ג"ר
יח) ג"ר
יט) ג"ר
כ) ג"ר

תורה אור השלם

1. לא יקום עד אחד
באיש לְבַד עוֹן וְאֶל
חֲסֹאת בְּבֶל חֻטֵּאת אֶתְּרָא
וְהָאָהָרָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים
אוּלַּע פִּי שְׁלִישֵׁי עֵדִים
יְקוּם דְּבָרֵי: דבר' יט טו

גליון הש"ס

גמ' אחד דני פמונת.
ע"י שבעות דף לה ע"א
מ"ד: א"ו: ת"ו: ד"ה
אמר רבא וכו' אבל לע"פ
נמצא כו'. ע"י מה"ס: א"ו
ע"א מ"ד: ע"ש:

מוסף רש"י

מבר נפחא. ר' יוחנן
דמקרי בר נפחא ב"ר אבהו
ה"ש: כמו (ב"מ פ"ה)
מלן עייל בר נפחא,
נראה למנוי דלפניו ש'
ר' יוחנן הו' נפחא ולהכי
מקרי בר נפחא, וזאת
דלמפניו בר נפחא על
שם יוסף (סנהדרין צו).
בריבי אומר. לא ידעין
מנן, אלא אחד גדול
דדורו היה ועל שם כך
נקרא ברבי, כדלפניו
כידל מענין צעדין
(ג). אמר ר' אבהו
ברבי, וי"ל (מלון כה).
ר' אלעזר הקפרי, ברבי
(תולדות א"ר). הרגו. קודם
שהחמו, אין בהרגין.
דמני כאלר זמן, ולא
כאלר עשה (שם, וי"ה)
לע"פ י' ודברים י"ב.
שאין עונשין מן
הדין. מדון קל וחומר,
דיני ממונות ומלת
עשה והלכות עבודה
ופסולי קדשים אלה
למ"ד מק"ו, אצל לא
אוהרת ועושין (גיגה
א). שאין מהדרין מן
הדין, מקל וחומר, אם
על גת אפי' עלת גת
אלו הוסיף, על גת אפי'
ואמו לא על שכן (גימט)
כ"ג) אף על פי שאלה
זן קל וחומר עמלם,
אינה אוהרת ללא (פסחים
כד). תלמוד לומר

רשע רשע. כתיב לומר
זן הוסיף עמלם (סנהדרין כד).
אם לא הרגתי עד זומם.
שלא הוסיף אלא הוסיף
הגדול. קודם חותם ואלו
לאמר כאלר זמן לעשות
לחיות ועדיין אחיו קיים,
וקדם שהחמו (שם). ואין
לוקחין. אם העדוהו חסיד
מלקות, עד שיומרו שניהם.
ליף לה מקלתי והנה עד
שקל העד ואמר מן כל
למקום שנאמר עד הכי לא
עשית (שם). אלא בפני
שמעון. שאם יעשה
לימדה (שם). אלא בא
השלישי להקל בו. דממשמע
שנאמר על פי שנים עדים,
ול על שנים אלה לא
אמר (שם). אלא להחמיר
עליו ליתן חומר צדדי שקר,
שעליו זה אפי' שלא היה
עליו על פיו למתה, שאר
בשנים העדוהו תמלה נמי
עליו אפילו את דני כיוצא
באלו. שאם הוסיף יתג
השלישי ממי שטעמו
עליו עבירה (סנהדרין טו).
על אחת כמה וכמה בו.
קדיל' מה טובה מרוב
מדת פורענות, הלקל בו
וחומר הוא (שם). ע"ש
ש"ן לעמ' קודם) שאלת
תלמוד לרבי (דברים כ"ב)
בדק מרובה (א). ע"ש
לית ליה ר"י וכו' שאלת
תלמוד לרבי (דברים כ"ב)

כיצד העדים פרק ראשון מכות

ו.

עין משפט
נר מצוה

מב א מ"י פ"ה מהלכות
עדות הלכה ג סמג
לאון ריג (ט"ו) ע"פ ח"מ פ"י
מה סעפי' יד ופי' נ"א
סעפי' ד ה':
מד ב מ"י ש"פ הלכה
ג סמג ש"ס ע"מ
ה':
מה ג מ"י פ"ב מהלכות
שבעות הלכה ז:
מו ד מ"י פ"ב מהלכות
עדות הלכה ג סמג
ע"ש ק"ו ע"מ פ"י לת:
מו ה ו מ"י ש"ס פ"ה
הלכה ג והלכה ד ה'
סמג לאון ריג ע"ש ח"מ
סימן לו סעפי' ח"מ

הגהות הב"ח

(א) ת"ו: ד"ה אמר ר'
יוסי. ג"כ ע"ל בתוס' סוף
(ב) ד"ה ג"כ ע"ל דמ"י:
(ג) ד"ה לאסור וכו'
ו"ל דמכאן הוא דמ"י:
(ד) ד"ה שמואל וכו'
דפריש"ת לעיל. ג"כ ד"ה
א"ר יוסף: (ו) בא"ד
דמקשין שלשה לשנים
לענין נמאל:

רבינו הגנאל

ואקומו למתני' בזמן שק'
כחן כל אחד מהן העיד
בתוך כדי דבור של חברו
דקדיל' תוך כדי דיבור
כדיבור דמי וכאילו כולן
בבת אחת העידו ואין
יכולים האחרונים לומר כי
הראשונים הן שהיבדוהו
ואנחנו לא נשנו כלום:
כיון ששנינו מה שנים
נמצא אחד מהן קרוב או
פסול עדותן בטלה אף ג'
נמצא א' מהן קרוב או
פסול כו'. ואקשינן אי הכי
פסול כו'. ותקיים עדות לעולם
שהרי ההורג מגיד עם
העדים על ההורג והנה
הוא קרוב (ל) מבטל
העדו' ויבול ההורג.
הדין בגון שבא והכהו
הבאת מות מאחוריו
ומשכירי מן הכהו כדי
להעיד אלא העדים הן
בלבד שראוהו הן
השפדין עליו וכן הנרבע
כיוצא בו כשרבעו
מאחוריו ולא ראהו.
ואקשינן ההורג (הנרבע)
[והרובע] שאי אפשר
לומר שלא ראו אם יודו
יבולו ותבטל העדות כולה
שהרי נבללו מקומו קרובין.
ואקומו: על פי שנים עדים
או על פי שלשה עדים
יקום דבר במקימי דבר
הכתוב מדבר. לומר אם
נמצא מעבדי עדות קרוב
או פסול בטלה העדות
אבל בבבלי הדין לא.
מדוחיין לרבא שהוא
בראא פפרש טעמא דרבי
(שמעון) כו' [שמעון] מניה
הדילכתא כוחיה סבירא
ליה. דאמר רבי במשנתו
בזמן שהתרו בהן אמר
רבא היכי אמרינן להו כלומר (אין) [אין] דרך זו התראה ששנה במשנתו. ואמר אמרינן להו לחיובי איתנו שבא שמעמם
עיקה ורצתם רצתם מה היא ולא לעדות נקבעתם ונדומת לכם וריתתם שוה הרג את זה או נדומת לכם וריתתם שוה הלה
זה כך וכך רמות אם כן ראיתם מה יעשו שני אחיך שראו באחד שחרג את הנפש תבטל העדות בכך הן לא באו להעיד
אלא לראות בלבד. ועמד הדבר כי אין העדות מתבטלת אלא אם אומרים להעיד נתכוונו ותקבעו לכך ותמצא א' מאלו
שנחזרו לעדות קרוב או פסול. ויש מי שמפרש כי בזמן ההגדה אומרים ליהן לראות באמת (אין) [אין] להעיד העדות באמת.
ויש על הפרוש הזה (ג) פירכא ולא תפצלו להאריך. אמנם הדבר שקבלנו מרבותינו הוא שפירשנו. וקדיל' כתיב דאמר רב
נחמן הליכתא כרבי ועוד דהא רבא מפרש לשמיה. ודייקא מתני' בעדות ממון עדות על פה דומיא דעדות נפשות אבל עדות
בטור לא מפרשא הכא כל עיקר וקדיל' בעדות בשטר תתקיים העדות בשאר וכדחזקיה דאמר בגמרא דגט פישט (ד' ע"ג):
מילאתו בקרובים (כ"ב ז) וכבר פירשנוהו במקומו:

אמר רבי (ו) יוסי במה דברים אמורים ברדיני נפשות. פי' הקונטרס
משום דכתיב והצילו העדה דמנוה לנצל העדות בקל כדי
להציל הנפש וקשה לפירושו דל"כ דיני ממונות נילף מינייהו דהא
כתיב משפט אחד יהיה לכם ועוד דדיני ממונות נמי כתיב ע"פ
שנים או ע"פ שלשה ונקט' ג' ל"ז

לכך פירש ר"י דדיני נפשות שנים
שפיר למילף משנים עדותן בטלה
משום דמה שנים כי נמלא אחד מהן
קרוב או פסול עדותן בטלה לגמרי
ומעמה אינה מועלת לכלום הלכך
צלשה נמי כולם צעלים לגמרי אצל
דיני ממונות דבשנים נמי כי נמלא
אחד מהן קרוב או פסול השני אינו
צטל לגמרי דחייב לו שבעה לכך
(ה) [שלשה] נמי נמלא אחד מהן קרוב
או פסול תתקיים העדות בשאר עדים:
אמר רבא והוא שהעידו בולם
בתוך כדי דיבור. [פ"ה]
וצהא קאמרה מתנימין דמאה כשנים
אצל אס העידו השנים ולאחר זמן
העידו האחרים הרי הן שמי כמי
עדים לכל דבר משמע דקאי אף לענין
קרוב או פסול וקשה דהא משמע
בסמוך לענין לין דקרוב או פסול
אינו תלוי צהעדה צמוך כדי דיבור
אלא (ט) צראית מעשה גמרה עדותן
אף כי העידו אחר תוך כדי דיבור
דקאמר הכוונ' יביל לכך נראה ללא
קאי רק אדין דעדים זוממין דקאמר
עד שזומו כולם וצהא קאמר דוקא
כי העידו כולם צמוך כדי דיבור דזה
הו' עדות אחד וצעינן עד שזומו
אצל לענין נמאל

כולם אצל העידו ומקצתן צמוך כדי דיבור וצעינן עד שזומו כולם אצל לענין נמאל
אחד קרוב או פסול אף אם נמאל מהשי העידו לאחר כדי דיבור עדותן בטלה אצל אחד
מהן קרוב או פסול חשיב כחד עדות כשהעידו לאחר כדי דיבור משום שסא אומרים אמת או"כ עדותן התחיל מראיהם שלשה וראיהם
שלשה איתה צבת אחת עם העדים אצל צעדים זוממין שאינן אומרים אמת אס כן לא נלא עדותן אלא כשעידו צבית דין ויבין ללא העידו
צבת אחת רק לאחר כדי דיבור לא משצינן כחד עדות כן נראה למש"ח: (א) אלא מעתה הרוג יצ"ל. פירוש שהוא צעל דין אי נמי
מפני שהוא שונא ושונא פסול לעדות [ועיין מוס' יצמנת סה. ד"ה הוא וכו' צאריכות]: נרבע יצ"ל. מפני שהוא שונא של רוצעו צעל
ואוסו ולא נראה דהא מוכח פ"ק דסנהדרין (דף ט: ו) דנרבע לאנסו כשר לעדות ויש לישב דמנרבע לרזונו פריך דצהכי איירי קרא
דכתיב ומתו גם שניהם דהיינו צרזון ולהכי פריך יביל הנרבע אפילו יש עדים הנרבע צדצר ולא מפני ששונאו כיון שהוא לרזונו אלא
מפני שהוא א' קרוב לעצמו וקשה דצמסקת סנהדרין (שס) אמרינן פלוני רצעני לרזונו הוא ואחר מצטרפין להרגו וי"ל דהי מילי כי ליכא
הסדומא מעלמא דרצעו לרזונו וליכא צהסדומא אלא מהוא עצמו ואחר וכן פלגינן לדיצוריה דלגבי ידיה לא מיימינן לה דקרוב הוא
אצל עצמו אצל הכל דליכא עדים שנרבע לרזונו ומעדותו נקרא רשע ופסול לעדות וי"ל אלו צריכין לעדותו כלל ועוד אמר ר' יוסף
צכור שור דפריך הכי נרבע שהוא קרוב לרצעו יביל וכן הרוג שהוא קרוב להורג יביל: (ב) הי"ב אמרינן דהו. קאי אדיני ממונות צשלמא
אדיני נפשות לא קשה היכי אמרינן כו' דניחוי אן אס התרו צו הקרוב ופסול אס לאו אלא פריך דיני ממונות דליכא התראה:

לאסהודי איתרו. קשה דאס כן לא יהרג אדס לעולם דהקרובים יצואו ויאמרו לאסהודי איתנו ופירש רבינו חיים כהן דאמרינן
לעדים כשרים לאסהודי עם הפסולין איתנו או למיחוי איתנו צלל הפסולין ואי אמרי הכשרים למיחוי איתנו צלל הפסולין
או לא הו' עדותן בטלה אפילו אס נמאל אחד מהן קרוב או פסול אצל אי אמרי לאסהודי איתנו עם הפסולין הו' עדותן בטלה ומכל מקום
תימא קצת היחך יהיו גם העדים כשרים נאמנים לומר לאסהודי איתנו כדי לנצל העדות הו' ליה כחוזר ומגיד כיון צכצר העידו וי"ל
דקצב"ט (ו) דליון צבצין לצדין דין עם הכשרים כעשוי נראין הדברים שמתחלה כולה לאסהודי קא אתו דהוכיח סופן על מחלתן.
שבואל אומר הרבה ברבי יוסי. קשה היאון מלך דיינו ורגליו כשמותנין אס גט צצמנמד קרובים והיה לנו לומר דעדות הכשרים בטל
והאי דומיא דיני נפשות דשרינן אשת איש שיש צה מימת צית דין וטעם דפרישית לעיל (א) גצי עדות נפשות שייך נמי צגט וגם
לרבי נמי קשה שפעמים יתכוין אחד מן הקרובים להעיד לכן נראה לר"י דגם לר' יוסי לא אמרו דעדותן בטלה אלא דוקא צאותן שמעידים צפי צ"ד
אצל צצביל ראייה לחודה לא ווא"מ א"כ מאי פריך הרוג יביל והא אינו הולך להעיד צצית דין ואומר הכ"י דודאי מתחלה היה צצור הש"ס
לרבי יוסי כי נמי אינן צצין להעיד צצ"ד עדותן בטלה ומשני במקימי דבר הכתוב מדבר כלומר כצצאין לקיים הדבר צצית דין אמר רבי יוסף
נמאל אחד מהן קרוב או פסול דעדותן בטלה ואס תאמר א"כ מאי פריך לעיל מה יעשו שני אחין וכו' והלא אין שום חששא אס לא יבאו להעיד
צצית דין כדפירשית ויש לומר משום דפעמים שלא ידע זה צוה ויעיד האחד אע"פ צכצר העיד אחיו צצ"ד ואפילו אירע לאחר כדי
דיבור מכל מקום עדותן בטלה משום דמקשינן שלשה עדים (ו) נמאל קרוב או פסול צוה אחר זה אע"פ דלענין הומא צעינן תוך כדי דיבור:

הו'
רבא היכי אמרינן להו כלומר (אין) [אין] דרך זו התראה ששנה במשנתו. ואמר אמרינן להו לחיובי איתנו שבא שמעמם
עיקה ורצתם רצתם מה היא ולא לעדות נקבעתם ונדומת לכם וריתתם שוה הרג את זה או נדומת לכם וריתתם שוה הלה
זה כך וכך רמות אם כן ראיתם מה יעשו שני אחיך שראו באחד שחרג את הנפש תבטל העדות בכך הן לא באו להעיד
אלא לראות בלבד. ועמד הדבר כי אין העדות מתבטלת אלא אם אומרים להעיד נתכוונו ותקבעו לכך ותמצא א' מאלו
שנחזרו לעדות קרוב או פסול. ויש מי שמפרש כי בזמן ההגדה אומרים ליהן לראות באמת (אין) [אין] להעיד העדות באמת.
ויש על הפרוש הזה (ג) פירכא ולא תפצלו להאריך. אמנם הדבר שקבלנו מרבותינו הוא שפירשנו. וקדיל' כתיב דאמר רב
נחמן הליכתא כרבי ועוד דהא רבא מפרש לשמיה. ודייקא מתני' בעדות ממון עדות על פה דומיא דעדות נפשות אבל עדות
בטור לא מפרשא הכא כל עיקר וקדיל' בעדות בשטר תתקיים העדות בשאר וכדחזקיה דאמר בגמרא דגט פישט (ד' ע"ג):
מילאתו בקרובים (כ"ב ז) וכבר פירשנוהו במקומו:
(א) נראה דל"ל והנה הוא קרוב אצל עצמו יבטל העדות וכו': (ב) כתיב"ל כ' ענהא מפי' ר"מ ו"ל כפי' הוא ו"ע: (ג) דברי ר"מ אלו
מואל' צחי המצדין ורבינן: